

ALEXANDRU COCIU — MEDIC ROMÂN SOLIDAR CU REPUBLICANII ȘI COMUNARZII FRANCEZI ÎN ANII 1870—1871

de MIRCEA DUMITRIU

Despre participarea unor cetățeni din țara noastră la evenimentele legate de războiul franco-prusac (1870—1871) și de lupta eroică a Comunei din Paris împotriva reacțiunii versailleze, a aparatului de stat burghez francez știrile sînt, în general, destul de restrinse și disparate. Este certă însă participarea unor voluntari din România în unități ale armatei republicane franceze și ulterior — după semnarea preliminariilor păcii la Versailles, la 26 februarie 1871, ceea ce echivala cu un act de trădare națională din partea guvernului francez condus de Thiers — la eroica activitate a Comunei din Paris, prima revoluție socialistă din lume, expresie a luptei proletariatului francez pentru eliberare socială și națională.

Printre cei care nu și-au precupețit temeinicile cunoștințe profesionale, eforturile fizice și elanurile generoase și avîntate ale cauzei progresiste și internaționaliste pentru care au luptat și s-au jertfit mulți fii ai Franței republicane și comunarzi — numiți de Karl Marx, pe bună dreptate, „asaltatori ai cerului“ —, au fost și tineri din România. Unul dintre aceștia, Alexandru Cociu¹, născut la 14 aprilie 1845 la București, a îmbrățișat profesiunea de medic, urmînd între 1870—1875 cursurile Facultății de medicină din Paris, unde și-a luat doctoratul în anul 1875. Student fiind în 1870—1871 în capitala Franței, el a devenit cunoscut în cercurile pe care le frecventa în acei doi ani de frămîntate momente din viața politică și socială a țării în care se specializa pentru umanitara carieră de medic.

Relatări despre prezența și activitatea lui Cociu în componența corpului personalului medical încadrat în Ambulanța Presei aparținînd Ministerului de Război al Franței au fost aduse la cunoștința opiniei publice din România prin intermediul unor periodice de epocă. O corespondență din Paris intitulată : *Românii în resbelul franco-germanu*, publicată în ziarul „Românul“ din 9/21 august 1871, consemna că tinerții studenți în medicină Alexandru Cociu și Mihail V. Georgescu s-au înrolat în ambulanțele franceze cu prilejul sosirii la Paris a doctorului Carol Davila.

¹ Colonel dr. Florian Tucă, Mircea Cociu, dr. F. Chirea, *Bărbați ai datoriei. Mic dicționar*, Edit. Militară, București, 1979, p. 63—64.

Hotărîrea lor fermă de a servi cu devotament cauza dreaptă a Franței republicane s-a manifestat deschis în zilele cînd Parisul suporta cu greu presiunea armatelor inamice prusace : „În adevăr — scria corespondentul care semna cu inițialele C.M. —, îndată ce ordinul fu anunțat junii medici oferă serviciile lor, decizi fiind a trece (în sensul de a rămîne — M.D.) tot asediul în Paris ; ambulanțele Pressei, cele mai întinse și mai bine organizate, se grăbiră a le oferi fiecăruia împreună cu gradul de locoteninte un serviciu, în care mai tîrziu nu avură mai puțin de 5 sau 6 sute de răniți. Activitatea și inteligența cu care conduseră serviciile ce dirigeau le atraseră în curînd simpatia și mulțumirile capilor acestor ambulanțe“. Curajul tînărului Cociu și al colegului său au fost demonstrate cu prisosință pe cîmpul de luptă, în intervenții dificile, cînd ajutau la îngrijirea răniților, salvîndu-le unora viața, în condiții grele, nefiînd nici ei scutiți de pericolul morții : „... În mijlocul unei ploii de proiectile și a unui zgomot infernal — se arăta în corespondența din «Românul» — în momentul de a prezerva (în sensul de a feri, a păzi de un rău — M.D.) viața unei victime printr-un bandaj, de cîte ori n-au simțit efectul unui glonț care le șoptea foarte de aproape ce va să zică moartea ! De cîte ori transportînd răniți, un obuz nu s-a spart la cîtiva pași !... Astfel ieșiră la luptele de la Bourget, Montretont și Champigny...“. Sfîrșitul războiului n-a însemnat și sistarea activității Ambulanței Presei în care activa și Alexandru Cociu. Acesta a continuat să-și onoreze nobila profesiune de specialist în medicină acordînd asistență sanitară comunarșilor răniți, bolnavilor. Despre el și Mihail Georgescu sursa citată mai înainte arăta că „...nimic nu egalează curajul ce dezvoltaseră în cele opt zile de agonie ale Comunei, adunînd răniți pe strade, protejați de un simplu drapel care adesea nu era respectat de gloanțe“. Meritele lui Alexandru Cociu, discipol credincios al lui Hipocrat, au fost elogios subliniate : „Activitatea plină de abnegație depusă de Alexandru Cociu într-un punct în care s-au desfășurat lupte crîncene pentru apărarea Comunei în interiorul fortului de la Yssy a *cucerit admirația, atît din partea luptătorilor comunarși, cît și a colegilor de breaslă francezi sau de alte naționalități*“² (subl. ns. — M.D.).

Mărturiilor despre Alexandru Cociu — cunoscute pînă acum din presa anului 1871 — li se adaugă prețioase documente care au intrat în patrimoniul Muzeului Național de Istorie al Republicii Socialiste România datorită donației făcute cu multă bunăvoință de către mai mulți descendenți ai familiei medicului³.

Suita de documente în număr de cinci — scrise în limba franceză — se referă la atribuțiile îndeplinite de Alexandru Cociu în calitatea sa de medic și sînt edificatoare pentru cunoașterea profilului specialistului, dar și a entuziastului participant la cauza dreaptă a republicanilor și comunarșilor francezi.

² *Comuna din Paris și mișcarea muncitorească și democratică din România*, Edit. Politică, București, 1972, p. 107 (citată luat din „Le Journal de Bucharest“, an. II, nr. 111 din 7 septembrie 1871).

³ Documentele au fost donate de nepoții medicului Alexandru Cociu : Silvia, Alexandru, Armand, Roger, René, Valentin Avramescu și Odette Jianu, născută Avramescu. Oferta nr. 202 din 30 decembrie 1974. Patrimoniul Muzeului de Istorie al R. S. România.

Într-o înștiințare nedată — probabil scrisă în toamna anului 1870 — expediată lui Cociu din partea Ministerului de Război al Franței (Biroul spitatelor militare al ambulanțelor) i se aducea la cunoștință „...că pe baza propunerilor Ambulanțelor Presei Franceze este confirmat în calitate de ajutor secund de medic militar al ambulanței din strada Oudinot cu titlu gratuit (în sens de voluntar — M.D.) al numitelor Ambulanțe anexate Ambulanțelor militare“.

Ambulanțele Presei au funcționat din septembrie 1870 și pînă la jumătatea anului 1871, reușind să acorde tratamente medicale unui număr de peste 15 000 persoane în perioada războiului franco-prusac și la aproape 2000 de răniți și bolnavi proveniți din rîndurile participanților la Comuna din Paris.

Alexandru Cociu a făcut parte timp de două luni, de la 24 septembrie pînă la 24 noiembrie 1870, din efectivele personalului medical al Ambulanței Saint Maurice înființată de către Primăria Capitalei Franței pentru a asigura securitatea zidurilor de apărare a Parisului. La 24 noiembrie i se comunica printr-o adresă a Guvernului Apărării Naționale că „a îndeplinit în mod onorabil îndatoririle sale și nu a fost recompensat din cauza desființării numitei ambulanțe, ordonată prin aplicarea unei măsuri generale“.

O lucrare apărută la Paris în 1872 : *Les Ambulances de la Presse annexes du Ministère de Guerre pendant le siège et sous la Commune, 1870—1871* (Ambulanțele Presei anexe ale Ministerului de Război în timpul asediului și al Comunei, 1870—1871) confirmă prezența lui Cociu în grupul medicilor interni din Ambulanța Saint-Maurice, alături de compatriotul său Mihail Georgescu și francezii Le Bobinee, Paul Édouard și Firmin Chassagne. Spre sfîrșitul anului 1870, la 18 decembrie, Cociu primea din partea lui De la Grangerie, secretarul general al Comitetului Institutului Fraților din Școlile Creștine cu sediul în strada Oudinot, nr. 27, un permis de liberă trecere⁴ necesar lui „Cociu Alexandru, ajutor de medic militar locuind în strada Buçi 10, atașat al ambulanțelor Presei anexe Ministerului de Război pentru a ridica răniți de pe cîmpul de luptă“.

Începînd cu data de 19 ianuarie 1871 Administrația Presei franceze a realizat o unificare a diferitelor ambulanțe sanitare amplasate în puncte dispersate ale Parisului. Principalele sale secțiuni și-au desfășurat activitatea la pavilioanele de la Longchamps reușind ca pînă la 12 aprilie 1871 să mobilizeze un personal medical competent format din 117 persoane și condus de președintele Comitetului Ambulanței, doctorul Ricordi. Serviciile sanitare ale Ambulanței aveau la conducere medici experimentați ca : Demarquay, Bastien, Périer, Nicaise și Harzé. Alexandru Cociu împreună cu un coleg de breaslă, Godefroy, erau în subordinea lui Harzé, care l-a apreciat pe tînărul din România așa după cum rezultă din conținutul unei scrisori de mulțumire datată 17 martie 1871 și expediată din partea Ministerului de Război, căruia îi erau subordonate Ambulanțele

⁴ M.I.R.S.R., nr. inv. 75498.

Presei franceze : „Subsemnatul chirurg șef al serviciului Ambulanței Presei franceze certific că domnul Cociu Alexandru a fost atașat în calitate de medic militar în serviciul meu din pavilioanele din Longchamps. Domnul Cociu a îndeplinit cu foarte mult zel funcțiunile cu care a fost însărcinat și eu sînt fericit... atît de devotamentul ca și de aptitudinile și cunoștințele serioase de care a dat dovadă“.

Răsplata binemeritată pe care Alexandru Cociu a primit-o de la înalte foruri sanitare franceze pentru contribuția sa la activitatea și succesele Ambulanței Presei a fost încununată de acordarea unei diplome și cruci de bronz⁵ — simboluri ale prețuirii tînărului venit de pe meleagurile de la Carpați și Dunăre la susținerea cauzei progresiste a poporului luptător pentru libertatea sa națională și justiție socială, a națiunii care a dat umanității universalitatea spiritului lui Voltaire, Jean Jacques Rousseau, principiile înaintate și progresiste cuprinse în „Declarația drepturilor omului și ale cetățeanului“, documentul programatic al revoluției burgheze din 1789.

La 2 iulie 1871 Consiliul Societății franceze de îngrijire a răniților și bolnavilor însărcinat cu asistența voluntară pe cîmpurile de luptă în ambulanțe și spitale consemna în actul atribuit medicului din România că „Armata terestră și marină oferă d-lui Cociu Alexandru o cruce de bronz, semn al operei sale, ca și prezenta diplomă în amintirea serviciilor pe care le-a adus în timpul războiului, ca ajutor de medic militar al Ambulanței Presei“. Se încheia astfel un capitol scurt dar important din viața și activitatea medicului Cociu, simpatizant și luptător în sprijinul Franței republicane și al eroicilor comunarzi. Reîntors după anul 1875 în țară, Alexandru Cociu va participa la campania armatei române la sud de Dunăre, în timpul războiului pentru cucerirea independenței de stat a României. A îndeplinit cu devotament, dovedind un remarcabil spirit de organizator, funcția de șef al Ambulanței „Zion“ care a acordat asistență medicală ostașilor răniți și bolnavi din Divizia a III-a. Gradul militar pe care l-a avut în anii 1877—1878 a fost de căpitan medic. Tot în perioada acestei campanii Alexandru Cociu a fost la datorie și în corpul medical al ambulanței organizată de Societatea „Crucea Roșie“ din Iași, care și-a desfășurat activitatea la Turnu Măgurele. Statul român a răsplătit meritele medicului Cociu atribuindu-i decorații și medalii, dintre care amintim : „Apărătorilor Independenței“, „Trecerea Dunării“ și altele. Avansarea sa la gradul de medic maior încununa o muncă de merituoasă dăruire pentru afirmarea unui deziderat de profundă semnificație istorică în dezvoltarea națiunii noastre pe fâgașul legitim al progresului și civilizației. Alexandru Cociu a încetat din viață la vîrsta de 56 ani, în iulie 1901, fiind condus la locul de veci cu onorurile cuvenite veteranului luptător la războiul pentru neatîrnarea României⁶.

⁵ M.I.R.S.R., nr. inv. 74607.

⁶ *Viteji ai neamului, 1877—1878*, Muzeul de Istorie al Republicii Socialiste România, București, 1977, p. 307—310.

**ALEXANDRU COCIU — MÉDECIN ROUMAIN SOLIDAIRE AVEC LES
REPUBLICAINE ET COMMUNARDS FRANÇAIS AUX ANNÉES 1870—1871****Résumé**

Le médecin roumain Alexandru Cociu a été un des plus enthousiastes participants à la lutte héroïque des républicaine et communards français aux années 1870—1871 c'est à dire pendant la guerre franco-prussienne et lorsque à été instaurée la Commune de Paris, la première révolution socialiste de l'histoire de l'humanité.

À la lumière des documents inédits trouvés dans le patrimoine du Musée d'Histoire de la R. S. de Roumanie qui se réfèrent à l'activité de l'étudiant en médecine Alexandru Cociu à Paris, on relève la contribution notable de celui-ci au cadre des Ambulances de la Presse, qui ont accordé l'assistance médicale aux blessés et aux malades impliqués dans les événements ci-dessus mentionnés des années 1870 et 1871.